

Τι είναι ο Αναρχικός Κομμουνισμός; Ι. Οι αντιφατικές έννοιες του Κομμουνισμού

www.provo.gr/what-is-anarchist-communism/

dimi

February 23, 2017

Του Wayne Price – (NEFAC – προσωπικές απόψεις)

μετάφραση και αναδημοσίευση από το Ούτε Θεός Ούτε Αφέντης

Οι αντιφατικές έννοιες του «κομμουνισμού»: μια διπλή κοινωνία, από τη μια, κοινωνία ελευθερίας και, από την άλλη, κοινωνία ολοκληρωτισμού.

Τι εννοούσαν ο Μπακούιν, ο Κροπότκιν και ο Μαρξ με τη λέξη κομμουνισμός και πώς ο όρος αυτός αλλοιώθηκε από τους λενινιστές.

Υπήρξε ένα όραμα, ονομαζόμενο «κομμουνισμός» το οποίο διατηρήθηκε ζωντανό από τον Κροπότκιν και άλλους αναρχικούς κομμουνιστές κατά το 19ο και τις αρχές του 20ού αιώνα. Ο Μαρξ και ο Ένγκελς μοιράστηκαν ουσιαστικά τον ίδιο στόχο: Σε μια α-κρατική, αταξική, κοινωνία κομμουνισμού, τα μέσα παραγωγής θα ήσαν κοινής ιδιοκτησίας (από την κοινότητα), η εργασία θα υπήρχε για να ικανοποιεί τα κοινωνικά κίνητρα παρά το μισθό, και τα καταναλωτικά αγαθά θα ήταν διαθέσιμα σύμφωνα με τις ανάγκες των ανθρώπων.

Αλλά κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, ο «κομμουνισμός» σήμαινε κάτι εξ ολοκλήρου διαφορετικό. Μεγάλα έθνη κυβερνούσαν από αυτοαποκαλούμενα Κομμουνιστικά Κόμματα. Οι οικονομίες τους διευθύνονταν από ολοκληρωτικά κράτη, οι ανίκανοι εργαζόμενοί τους παρήγαγαν προϊόντα που πωλούνταν στην εσωτερική και διεθνή αγορά, και εργάζονταν για ένα μισθό (δηλαδή πωλούσαν την εργατική τους δύναμη ως προϊόν στα αφεντικά τους).

Αυτή την εποχή, οι «κομμουνιστές» ήταν συνήθως άνθρωποι που υποστήριξαν αυτόν ακριβώς τον τύπο κράτους-κεφαλαιοκρατικής τυραννίας. Σ' αυτούς συμπεριλαμβάνονταν φιλικά προς τη Μόσχα Κομμουνιστικά Κόμματα, μαοϊκοί, άλλοι σταλινικοί και, περισσότερο, τροτσικιστές. Ονόμαζαν τους εαυτούς τους «κομμουνιστές» και έτσι τους αποκαλούσαν και οι αντίπαλοί τους. Αλλά «αντικομμουνιστές» δεν θεωρούνταν απλώς εκείνοι που αντιπάσσαν σε τέτοια καθεστώτα, αλλά και εκείνοι που υποστήριζαν τον δυτικό ιμπεριαλισμό – μια ομάδα ανθρώπων από φιλελευθέρους έως φρενοβλαβείς φασίστες. Συγχρόνως, οι φιλικοί προς τη Μόσχα κατάγγελλαν τους ελευθεριακούς σοσιαλιστές ως «αντικομμουνιστές» και «αντισοβιετικούς». Μερικοί άνθρωποι άρχισαν να αποκαλούνται «αντι-αντικομμουνιστές» για να δείξουν ότι δεν συμφωνούσαν με τους κομμουνιστές, αλλά ότι ήταν ενάντια στο κυνήγι μαγισσών του καθεστώτος McCarthy (στις ΗΠΑ).

Τώρα βρισκόμαστε σε μια νέα περίοδο. Η Σοβιετική Ένωση, με το άλλοτε κυβερνών Κομμουνιστικό Κόμμα της έχει πλέον καταρρεύσει. Αλλά είναι αλήθεια ότι τέτοια κράτη υπάρχουν ακόμα, τροποποιημένα, στην Κίνα, την Κούβα και αλλού. Και δυστυχώς, εξακολουθούν να εμπνέουν αρκετούς ανθρώπους. Αλλά συνολικά, η δύναμη και το πολιτικό βάρος των Κομμουνιστικών Κομμάτων έχουν μειωθεί. Αντίθετα, υπάρχει αύξηση του αριθμού των ανθρώπων εκείνων που προσδιορίζονται με τον αναρχισμό, ειδικά με την αναρχική κομμουνιστική του παράδοση. Άλλοι άνθρωποι παραμένουν εντυπωσιασμένοι από το έργο του Μαρξ, αλλά ενδιαφέρονται περισσότερο για τις ελευθεριακές και ανθρωπιστικές του όψεις. Τότε, με ποια έννοια μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον όρο «κομμουνισμός» σήμερα; Παραμένει η έννοια αυτή η ίδια όπως και στις προηγούμενες περιόδους; Θα εξετάσω εδώ την ιστορία καθώς και τη σημασία του όρου.

Ενώ αποκαλούνταν οι ίδιοι «σοσιαλιστές», οι θεμελιωτές του αναρχικού κινήματος Προυντόν και Μπακούνιν, κατήγγειλαν τον «κομμουνισμό». Μια χαρακτηριστική δήλωση του Προυντόν είναι ότι ο κομμουνισμός είναι ένα «δικτατορικό, αυταρχικό, δογματικό σύστημα [που] αρχίζει από το αξίωμα ότι "το άτομο είναι κατώτερο... σε σχέση με τη συλλογικότητα. Ο πολίτης ανήκει στο κράτος..."» (αναφέρεται στον Buber, 1958, σ. 30-31). Ο Μπακούνιν έγραψε: «απεχθάνομαι τον κομμουνισμό επειδή είναι η άρνηση της ελευθερίας... Δεν είμαι κομμουνιστής επειδή ο κομμουνισμός... απαραίτητως καταλήγει στη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας στα χέρια του κράτους» (αναφέρεται στον Leier, 2006 σ. 191). Ο Προυντόν αποκαλούσε τον εαυτό του «μουτουελιστή» (σ.τ.μ.: οπαδό της αλληλοβοήθειας) και ο Μπακούνιν «κολεκτιβιστή».

Εάν σκεφτούμε ένα μοναστήρι ή έναν στρατό (όπου έχει δοθεί σε όλους τους στρατιώτες η ίδια τροφή, ιματισμός και στέγη), είναι εύκολο να αντιληφθούμε τον «κομμουνισμό» (ή κάποια παραλλαγή του) φαντάζοντάς τον ως κάτι ασυμβίβαστο με τη δημοκρατία, την ελευθερία, και την ισότητα. Στα πρώτα γραπτά του, ο Μαρξ κατήγγειλε το πρόγραμμα του «χοντροκομμένου κομμουνισμού» στον οποίο «η κοινότητα είναι μόνο κοινότητα εργασίας και με ισότητα μισθών που καταβάλλονται από... την κοινότητα σαν να είναι οικουμενικός καπιταλιστής». (Μαρξ, 1961 σ. 125-126). Εντούτοις, ο Μαρξ και ο Ένγκελς ονόμαζαν τους

εαυτούς τους κομμουνιστές, έναν όρο που προτίμησαν περισσότερο από τον ασαφέστερο όρο «σοσιαλιστής» αν και χρησιμοποιούσαν και αυτόν. (Αντιπαθούσαν ειδικά τον όρο «σοσιαλ-δημοκράτης» που χρησιμοποιούσαν οι Γερμανοί μαρξιστές).

Η αντίληψη του Μαρξ για τον κομμουνισμό γίνεται σαφής στην *«Κριτική του προγράμματος της Γκότα»*. Ο κομμουνισμός θα ήταν *«η συνεταιριστική κοινωνία που θα βασιζόταν στην κοινή ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής...»*. (Μαρξ, 1974 σελ. 345). Στην *«πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας»* (σελ. 347) θα παραμείνουν η έλλειψη και η ανάγκη για εργασία. *«Ασχολούμαστε εδώ με μια κομμουνιστική κοινωνία... όπως προβάλλει από την καπιταλιστική κοινωνία... που φέρει ακόμα τα σημάδια της παλαιάς κοινωνίας...»* (σελ. 346). Σε αυτήν την πρόωρη φάση κομμουνισμού, ο Μαρξ υπέθεσε ότι, τα μεμονωμένα άτομα θα έπαιρναν πιστοποιητικά που θα δήλωναν πόση εργασία είχαν κάνει (μείον ένα ποσόν που θα πήγαινε στο κοινό ταμείο). Χρησιμοποιώντας αυτά τα πιστοποιητικά, θα μπορούσαν να αποκτήσουν τα μέσα κατανάλωσης για τα οποία κατανάλωσαν την ίδια εργασία, και αυτά (τα πιστοποιητικά) δεν θα ήταν χρήματα γιατί δεν θα μπορούσαν να συσσωρευτούν. Ωστόσο, αυτό αποτελεί ακόμα ένα αστικό σύστημα δικαιωμάτων και ισότητας, στο οποίο οι ίσες μονάδες της εργασίας ανταλλάσσονται με κάτι άλλο. Δεδομένου ότι οι άνθρωποι δεν έχουν τις ίδιες δυνατότητες και ανάγκες, η «ισότητα» αυτή εξακολουθεί να οδηγεί σε έναν ορισμένο βαθμό ανισότητας.

Ο Μαρξ διατύπωσε ότι: *«σε ένα πιο προχωρημένο στάδιο κομμουνιστικής κοινωνίας, όταν θα έχει εξαφανιστεί η υποταγή των ατόμων στον διαχωρισμό της εργασίας και, κατ' αυτόν τον τρόπο, η αντίθεση μεταξύ διανοητικής και φυσικής εργασίας, θα έχει επίσης εξαφανιστεί, όταν η εργασία δεν θα είναι πλέον μέσο επιβίωσης, αλλά θα έχει γίνει ζωτικής σημασίας ανάγκη, όταν η ολόπλευρη ανάπτυξη των ατόμων θα έχει επίσης αυξηθεί και οι παραγωγικές τους δυνάμεις και κάθε πηγή συνεταιριστικής ροής του πλούτου θα βρίσκεται σε αφθονία – μόνο τότε θα μπορεί η κοινωνία να διασχίσει πλήρως το στενό ορίζοντα του αστικού δικαίου και να γράψει στις σημαίες της την αρχή: Από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του!»* (σελ. 347)

(Για λόγους γνωστούς μόνο στον ίδιο, ο Λένιν ονόμασε την *«πρώτη φάση της κομμουνιστικής κοινωνίας»* του Μαρξ σοσιαλισμό και το *«πιο προχωρημένο στάδιο της κομμουνιστικής κοινωνίας»* κομμουνισμό. Το μεγαλύτερο μέρος της αριστεράς έχει ακολουθήσει αυτήν την μπερδεμένη χρήση).

Παρά την απόρριψη του όρου κομμουνισμός εκ μέρους του, σύμφωνα με τον στενό φίλο του James Guillaume ο Μπακούνιν υποστήριξε επίσης την ανάπτυξη της μετεπαναστατικής οικονομίας σε δύο φάσεις. Το 1874 ο Guillaume έγραψε ένα δοκίμιο, συνοψίζοντας τις απόψεις του Μπακούνιν: *«Πρέπει... να καθοδηγηθούμε από την αρχή “από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του”. Όταν, χάρη στην πρόοδο της επιστημονικοποιημένης βιομηχανίας και της γεωργίας, η παραγωγή*

έρχεται να ξεπεράσει την κατανάλωση, και αυτό θα επιτευχθεί μερικά χρόνια μετά την επανάσταση, δεν θα είναι πλέον απαραίτητο να τσιγκουνευόμαστε στο μερίδιο τροφής κάθε εργαζομένου. Ο καθένας θα πάρει ό,τι χρειάζεται από το άφθονο κοινωνικό απόθεμα των προϊόντων... Στο μεταξύ, κάθε κοινότητα θα αποφασίσει από μόνη της κατά τη διάρκεια της μεταβατικής περιόδου τη μέθοδο που κρίνει πιο καλύτερη για τη διανομή των προϊόντων της εργασίας που σχετίζεται με αυτά». (στον Μπακούνιν, 1980 σελ. 361-362) Αναφέρει διάφορα εναλλακτικά συστήματα ανταμοιβής για τη μεταβατική περίοδο «...συστήματα που θα τεθούν σε πειραματισμό για να δούμε πώς επιλύονται αυτά τα ζητήματα». (σελ. 361).

Οι σημερινές προτάσεις για την Parecon (participatory economy – «συμμετοχική οικονομία»), στην οποία οι εργαζόμενοι ανταμείβονται για την ένταση και τη διάρκεια της εργασίας τους σε μια συνεταιριστική οικονομία, θα μπορούσαν να συσχετισθούν εν πρώτοις με την αντίληψη του Μπακούνιν ή του Μαρξ για την μεταβατική, αρχική φάση, μιας ελεύθερης κοινωνίας. Αλλά, στην ουσία, αντίθετα από τους θιασώτες της Parecon, ο Μαρξ και ο Μπακούνιν αναγνώρισαν ότι αυτό ήταν ζήτημα περιορισμένης υφής. Και για τον Μαρξ και για τον Μπακούνιν, τότε, ο ολοκληρωμένος κομμουνισμός απαιτεί ένα αρκετά υψηλό επίπεδο παραγωγικότητας και πιθανής ευημερίας, μια οικονομία μετά την έλλειψη τροφής (post-scarcity), όταν υπάρχει αφθονία ελεύθερου χρόνου για τους ανθρώπους για να συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων, στην εργασία και στην κοινότητα, τερματίζοντας τη διάκριση μεταξύ εντολέων και εντολοδόχων. Ωστόσο, ούτε ο Μαρξ ούτε ο Μπακούνιν περιέγραψαν έναν κοινωνικό μηχανισμό που να μπορεί να κινηθεί από τη μια φάση προς την άλλη.

Ο Κροπότκιν απέρριψε την προσέγγιση των δύο φάσεων των μαρξιστών και των αναρχο-κολεκτιβιστών. Αντί αυτής πρότεινε ότι μια επαναστατική κοινωνία πρέπει «να μετασχηματιστεί αμέσως σε μια κομμουνιστική κοινωνία». (1975 σελ. 98), δηλαδή πρέπει να μεταβεί αμέσως σε αυτά που θεώρησε ο Μαρξ ως «προωθημένη» ολοκληρωμένη φάση κομμουνισμού. Ο Κροπότκιν και εκείνοι που συμφώνησαν μαζί του ονομάστηκαν «αναρχικοί κομμουνιστές» (ή «κομμουνιστές αναρχικοί»), αν και συνέχισαν να θεωρούνται μέρος του ευρύτερου σοσιαλιστικού κινήματος.

Δεν είναι δυνατόν, υποστήριξε ο Κροπότκιν, να οργανωθεί μια οικονομία με βάση εν μέρει καπιταλιστικές και εν μέρει με κομμουνιστικές αρχές. Η επιβράβευση των παραγωγών με βάση πόση εκπαίδευση έχουν λάβει ή ακόμα και πόσο σκληρά έχουν εργασθεί, θα αναδημιουργούσε ταξικούς διαχωρισμούς καθώς και την ανάγκη ενός κράτους που να επιτηρεί τα πάντα. Ούτε είναι πραγματικά δυνατό να αποφασιστεί πόσα άτομα έχουν συνεισφέρει σε ένα σύνθετο, συνεταιριστικό σύστημα παραγωγής προκειμένου να ανταμειφθούν σύμφωνα με την εργασία τους.

Αντί αυτού, ο Κροπότκιν πρότεινε ότι μια μεγάλη πόλη, κατά τη διάρκεια μιας επανάστασης, «θα μπορούσε να οργανωθεί σύμφωνα με τις γραμμές του ελεύθερου κομμουνισμού. Η πόλη θα μπορούσε να εγγυηθεί κατοικία, τροφή και ρουχισμό σε κάθε κάτοικο... σε αντάλλαγμα... πέντε εργάσιμες ώρες και... όλα εκείνα τα πράγματα που θεωρούνται πολυτέλειες θα μπορούσαν να αποκτηθούν από τον καθένα εάν το άτομο το άλλο μισό της ημέρας παίρνει μέρος σε κάθε είδος ελεύθερων ενώσεων...». (σ. 118-119) Αυτό θα απαιτούσε την ενοποίηση γεωργικής με βιομηχανικής εργασίας καθώς και της φυσικής και διανοητικής εργασίας. Εδώ παραμένει ένα στοιχείο εξαναγκασμού στην πρόταση του Κροπότκιν. Οι πιθανώς αρτιμελείς ενήλικοι που δεν θα συνέβαλλαν κατά τις πέντε ώρες εργασίας δεν θα δικαιούνταν το «εγγυημένο» ελάχιστο μερίδιό τους.

Ο αναρχικός κομμουνισμός υπερίσχυσε μεταξύ των αναρχικών, τόσο που ήταν σπάνιο να βρεθεί ένας αναρχικός (εκτός από τους ατομικιστές αναρχικούς) που να μην δέχεται τον κομμουνισμό, ανεξάρτητα από οποιοσδήποτε άλλες διαφωνίες που μπορεί να είχαν μεταξύ τους. Στο μεταξύ, οι μαρξιστές αποκαλούνταν από καιρό σοσιαλδημοκράτες. Όταν ξέσπασε ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, τα κυριότερα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα επικύρωσαν τον πόλεμο των καπιταλιστών τους. Τότε ο Λένιν κάλεσε την επαναστατική πτέρυγα της διεθνούς σοσιαλδημοκρατίας να διαχωριστεί από τους προδότες του σοσιαλισμού. Ως μέρος αυτού, υποστήριξε ότι το μπολσεβίκικο κόμμα και τα παρόμοια κόμματα πρέπει να ονομάζονται Κομμουνιστικά Κόμματα, επιστρέφοντας στον Μαρξ. Μερικοί από τους οπαδούς του παραπονέθηκαν ότι αυτό ίσως μπέρδευε τους εργαζομένους, κάνοντας τους μπολσεβίκους να ηχούν όπως οι αναρχικοί κομμουνιστές. Ο Λένιν δήλωσε ότι ήταν σημαντικότερο να μην γίνει μπέρδεμα με τους μεταρρυθμιστές σοσιαλδημοκράτες. Έτσι ο Λένιν πήρε το δικό του δρόμο (όπως συνήθως έκανε στο κόμμα του).

Ο όρος «κομμουνιστής» επανακτήθηκε από τους μαρξιστές. Με το παράδειγμα της Ρωσικής Επανάστασης, οι περισσότεροι επαναστάτες έγιναν λενινιστές και οι αναρχικοί περιθωριοποιούνταν όλο και περισσότερο. Ο όρος «κομμουνιστής» έγινε συνήθως η ετικέτα των λενινιστών.

το δεύτερο μέρος μπορείτε να το βρείτε [εδώ](#)

* * * * *

Αναφορές-παραπομπές

Bakunin, Michael (1980). Bakunin on anarchism. (Sam Dolgoff, ed.). Montreal: Black Rose Books.

Buber, Martin (1958). Paths in utopia. Boston: Beacon Hill/Macmillan Kropotkin, Peter (1975). The essential Kropotkin. (E. Capouya & K. Tomkins, eds.). NY: Liveright. Leier, Mark (2006). Bakunin; A biography. NY: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press.

Marx, Karl (1961). Economic and philosophical manuscripts. In Eric Fromm, Marx's concept of man. NY: Frederick Ungar.

Marx, Karl (1974). *The First International and after; Political writings*, vol. III. (David Fernbach, ed.). NY: Vintage Books/Random House.

*** Το άρθρο αυτό του Wayne Price δημοσιεύτηκε στο www.anarkismo.net στις 29 Νοέμβρη 2007. Αναμένεται το Μέρος II του άρθρου αυτού. Ο Wayne Price είναι μέλος της NEFAC και πρόσφατα κυκλοφόρησε το βιβλίο του «*The Abolition of the State; Anarchist and Marxist Perspectives*» («Η Κατάργηση του Κράτους: Αναρχικές και Μαρξιστικές Προοπτικές») που μπορεί κανείς να αποκτήσει από τους εκδότες Author House ή το Amazon. Ελληνική μετάφραση 18 Γενάρη 2008.**

Τι είναι ο Αναρχικός Κομμουνισμός; II. Δεν είναι η ονομασία αλλά το περιεχόμενο που μετράει

www.provo.gr/what-is-anarchist-communism-ii/

dimi

February 27, 2017

το πρώτο μέρος μπορείτε να το βρείτε [εδώ](#)

Του Wayne Price – (NEFAC – προσωπικές απόψεις)

μετάφραση: [dimi](#)

Έχουμε την βιομηχανική ικανότητα για ολοκληρωμένο κομμουνισμό, αλλά παραμένουν μερικές δυσκολίες όπως η ανάγκη του να αναδιοργανώσουμε την τεχνολογία και να εκβιομηχανίσουμε κατάλληλα τον λεγόμενο «Τρίτο Κόσμο». Αυτό εγείρει την ανάγκη για κάποιου είδους εμβάθυνσης του κομμουνισμού.

Από εκείνον τον αιώνα που ο Κροπότκιν και ο Μαρξ έγραψαν για τον κομμουνισμό, έχει υπάρξει μια τεράστια αύξηση στην παραγωγικότητα. Για χιλιετίες, το 95 με 98% της ανθρωπότητας έπρεπε να αναμιχθεί για την παραγωγή τροφής. Σήμερα οι αναλογίες έχουν αναστραφεί· στις Η.Π.Α, μόνο ένα 2 με 3% δουλεύουν στην γεωργία. Παρομοίως, με τα αυτοματοποιημένα εργοστάσια, είναι δυνατόν να παράγουμε αρκετά ώστε όλοι να έχουν μια άνετη ζωή. Περισσότεροι άνθρωποι θα εργάζονταν εθελοντικά και δεν θα υπήρχαν «απαραίτητες» εργασίες. Μια εκβιομηχανισμένη και κολεκτιβοποιημένη, δημοκρατικά σχεδιασμένη οικονομία, θα μπορούσε να παρέχει άφθονο ελεύθερο χρόνο για όλους. Αυτό είναι απαραίτητο για κάθε κοινωνία που έχει σαν βάση την δημοκρατία-από-τα-κάτω. Σε όλες τις προηγούμενες επαναστάσεις, όταν οι αναταραχές είχαν τελειώσει, οι μάζες γύριζαν πίσω στην καθημερινή τους ρουτίνα ενώ ελάχιστοι είχαν τον απαραίτητο χρόνο να τρέξουν, στην πραγματικότητα, τα πράγματα. Με ελεύθερο χρόνο για όλους, όλοι θα ήταν ελεύθεροι να αυτοδιαχειριστούν τις κοινότητες, τους χώρους εργασίας και την κοινωνία, στο σύνολό της.

Εν συντομία, υπάρχουν όλα τα τεχνολογικά προαπαιτούμενα για ολοκληρωμένο, ελευθεριακό κομμουνισμό, ό,τι δηλαδή ο Μαρξ αποκάλεσε «το υψηλότερο στάδιο του κομμουνισμού». Ως εκ τούτου, κάποιοι υποστήριξαν ότι είναι δυνατόν να πάμε απευθείας σε ολοκληρωμένο κομμουνισμό, όταν υπάρχουν οι κατάλληλες κοινωνικές και πολιτικές συνθήκες. Ωστόσο, δεν νομίζω ότι αυτό είναι αλήθεια.

Καταρχάς, η παραγωγική τεχνολογία που κατέχουμε είναι μια τεχνολογία που δημιουργήθηκε από τον καπιταλισμό για τον καπιταλισμό. Είναι «παραγωγική» μόνο όσον

αφορά την επίτευξη καπιταλιστικών στόχων, δηλαδή, τη συσσώρευση κεφαλαίου. Με άλλα λόγια, είναι πάρα πολύ σπάταλη και καταστρεπτική, ρυπαίνει το περιβάλλον, αφανίζει φυσικά είδη χρησιμοποιώντας μη ανανεώσιμους πόρους, αποθηκεύει πυρηνικές βόμβες και προκαλεί την υπερθέρμανση του πλανήτη. Σε ανθρώπινους όρους, αναπτύχθηκε συνειδητά για να καταπιέζει τους εργαζόμενους, να μας αποτρέπει από το να σκεφτόμαστε και να διατηρεί τις κοινωνικές ιεραρχίες. Μετά από την επανάσταση, οι εργαζόμενοι θα αναθεωρήσουν εντελώς την βιομηχανική τεχνολογία, θα την καταστήσουν οικολογικά βιώσιμη και θα καταστρέψουν το δίπολο διευθυντών-διευθυνόμενων. Θα μπορούμε να δημιουργήσουμε μια νέα τεχνολογία η οποία θα είναι «παραγωγική» στην ενθάρρυνση της ανθρώπινης δημιουργικότητας και οικολογικής αρμονίας.

Η ανάγκη για αυξημένη παγκόσμια παραγωγή

Επίσης, ενώ η Βόρεια Αμερική, η Δυτική Ευρώπη και η Ιαπωνία, όπως και μερικά άλλα μέρη, έχουν πολύ μοντέρνα τεχνολογία, αυτό δεν συμβαίνει στα περισσότερα μέρη του κόσμου. Ο λεγόμενος Τρίτος Κόσμος είναι υπο-εκβιομηχανισμένος ή άνισα εκβιομηχανισμένος αυτή την στιγμή. Αυτές οι εξαθλιωμένες και εκμεταλλεύσιμες χώρες δεν έχουν τον πλούτο ή την βιομηχανία που είναι απαραίτητο για να πάνε ακόμη και στο αρχικό στάδιο του κομμουνισμού (που ονομάζεται από τον Λένιν ως το στάδιο του σοσιαλισμού), πόσο μάλλον να επιτύχουν ολοκληρωμένο κομμουνισμό. Οι εργαζόμενοι και οι αγρότες είναι σε θέση να αναλάβουν την εξουσία στις χώρες τους, με τη θέσπιση ενός συστήματος που θα εμπεριέχει συμβούλια εργαζομένων και λαϊκές συνελεύσεις. Ωστόσο, για να σταθεροποιήσουν την πορεία τους προς τον κομμουνισμό θα έπρεπε να πυροδοτήσουν επαναστάσεις στα βιομηχανοποιημένα, ιμπεριαλιστικά έθνη, προκειμένου να πάρουν από αυτά, βοήθεια.

Διαφωνώ με κάποιους συμβουλευτικούς κομμουνιστές και άλλους μαρξιστές που ισχυρίζονται ότι τα καταπιεσμένα έθνη μπορεί να κάνουν μόνο μικροαστικές επαναστάσεις· αντιθέτως, οι εργαζόμενοι και οι αγρότες από αυτά τα έθνη, θα μπορούσαν να ανατρέψουν την εθνική αστική τάξη και στη συνέχεια να εξαπλωθεί η επανάσταση στις βιομηχανικές χώρες, που θα τους βοηθήσουν στην ανάπτυξη προς τον κομμουνισμό. Αυτή η άποψη είναι αντίθετη με την θέση του Στάλιν για «σοσιαλισμό σε μια χώρα». Μια μεγάλη βοήθεια από τις βιομηχανικές περιοχές του πλανήτη θα απαιτηθεί για να αλλαχθεί η Αφρική, η Ασία και η Λατινική Αμερική, με ένα ανθρωπιστικό, δημοκρατικό και οικολογικά ισόρροπο τρόπο.

Ως εκ τούτου το να λέμε ότι υπάρχουν όλες οι τεχνολογικές προϋποθέσεις για ολοκληρωμένο κομμουνισμό είναι σίγουρα αλήθεια, αλλά μόνο δυνητικά. Η ανθρωπότητα έχει τις τεχνικές γνώσεις και δεξιότητες που είναι απαραίτητες για να δημιουργήσουμε έναν κόσμο αφθονίας για όλους, με ελεύθερο χρόνο για όλους, σε ισορροπία με το φυσικό κόσμο, αλλά θα χρειαστεί πολλή δουλειά για να δημιουργηθεί αυτός ο κόσμος μετά από μια επανάσταση.

Στάδια του κομμουνισμού

Πρόκειται για τους λόγους αυτούς που οι ελευθεριακοί κομμουνιστές έχουν παρουσιάσει συχνά την αλλαγή σε μια ολοκληρωμένη κομμουνιστική κοινωνία όπως λαμβάνει χώρα στην πάροδο του χρόνου, σταδιακά μετά την επανάσταση. Ο Μαρξ πρότεινε ένα υψηλότερο και ένα χαμηλότερο στάδιο του κομμουνισμού. Ο Μπακούνιν υπονόησε το ίδιο.

Ακόμη και ο Κροπότκιν πρότεινε ένα είδος σταδιακής εισαγωγής του ολοκληρωμένου κομμουνισμού. Αμέσως μετά την επανάσταση, ο Κροπότκιν υπέδειξε ότι ενήλικες αρτιμελείς εργαζόμενοι θα πρέπει να εργάζονται μισή μέρα (5 ώρες) για να μπορούν να έχουν ένα αξιοπρεπές ποσοστό τροφίμων, ρούχων καθώς και καταφύγιο. Τα περισσότερα εμπορεύματα θα εξακολουθούν να σπανίζουν, οπότε θα έπρεπε να διανεμηθούν από την κοινότητα. Με την πάροδο του χρόνου, με την παραγωγικότητα να έχει βελτιωθεί, η οικονομία θα εξελιχθεί σε ολοκληρωμένο κομμουνισμό. Τα περισσότερα εμπορεύματα θα είναι άφθονα και οι άνθρωποι θα μπορούσαν να τα προμηθευτούν ελεύθερα από τα ράφια των κοινοτικών αποθηκών. Η εργασία θα γινόταν από κοινωνική συνείδηση και όχι καταναγκασμό και μια επιθυμία του να είσαι ενεργός. Αλλά αυτό δεν θα ήταν άμεσα εφικτό.

Υπάρχει ένας άλλος παράγοντας. Μια επανάσταση είναι πιθανό να πραγματοποιηθεί από ένα ενωμένο μέτωπο αντι-καπιταλιστικών πολιτικών σχηματισμών. Για παράδειγμα, η Βόρεια Αμερική ή η Ευρώπη είναι τόσο μεγάλες και σύνθετες ώστε δεν υπάρχει μία επαναστατική οργάνωση που θα έχει όλες τις καλύτερες ιδέες και τους καλύτερους μαχητές. Θα πρέπει να εργαστούν από κοινού. Αλλά μερικές θα είναι αναρχικές κομμουνιστικές, ενώ άλλες όχι. Αφήνοντας στην άκρη αυταρχικούς κρατιστές, είναι πιθανό να είμαστε σε συνασπισμό με *partecopists* (*participatory economy* – «συμμετοχική οικονομία»), μη κομμουνιστές αναρχικούς, επαναστατικούς-δημοκρατικούς σοσιαλιστές, διάφορα είδων οικολόγων και ούτω καθεξής. Δεν μπορούμε να αναγκάσουμε όλους αυτούς τους ανθρώπους να ζουν σε συνθήκες αναρχικού κομμουνισμού. Ο υποχρεωτικός ελευθεριακός κομμουνισμός είναι μια αντίφαση! Η πλειοψηφία μιας περιφέρειας μπορεί να αποφασίσει να ζήσει σε συνθήκες αναρχικού κομμουνισμού αλλά μια γειτονική περιοχή μπορεί να αποφασίσει για *partecop* («συμμετοχική οικονομία»). Εφόσον οι εργαζόμενοι δεν είναι αντικείμενα εκμετάλλευσης, οι αναρχικοί κομμουνιστές δεν θα ξεκινήσουν έναν εμφύλιο πόλεμο μέσα στην επανάσταση. Σε πειραματικό επίπεδο, διαφορετικές προσεγγίσεις μπορούν να δοκιμαστούν σε διαφορετικές περιοχές και θα μάθουμε ο ένας από τον άλλον.

Ο Μαλατέστα έγραψε (1984), «Ένας επιβεβλημένος κομμουνισμός θα ήταν η απεχθέστερη τυραννία που θα μπορούσε να συλλάβει ο ανθρώπινος νους. Ο δε ελεύθερος και εθελούσιος κομμουνισμός δεν είναι παρά καθαρή ειρωνεία, εάν δεν έχει κανείς το δικαίωμα και την δυνατότητα να ζει σε ένα διαφορετικό καθεστώς, κολεκτιβιστικό, μπουτουελιστικό ή ατομικιστικό κατά το δοκούν, πάντοτε όμως υπό την προϋπόθεση ότι δεν υφίσταται καμία καταπίεση ή εκμετάλλευση των άλλων.» (σ. 103). Περίμενε κάποιο είδος αναρχικού κομμουνισμού να επικρατήσει τελικά, αλλά ένιωσε ότι αυτό μπορεί να διαρκέσει αρκετό χρόνο για να επιτευχθεί παντού.

Θα πρέπει να αποκαλούμε τους εαυτούς μας κομμουνιστές;

Με τη σύγχρονη τεχνολογία, ο αναρχικός κομμουνισμός είναι ένα πρακτικός στόχος, ανεξαρτήτως του εάν θα πρέπει ή όχι, να περάσουμε από διάφορα στάδια ή συμβιβασμούς. Ωστόσο, αυτό δεν απαντά στο ερώτημα: θα πρέπει να αποκαλούμε τους εαυτούς μας κομμουνιστές; Είμαστε, εξάλλου αντίπαλοι του κάθε (κεφαλαίο Κ) Κομμουνιστικού κράτους που υπάρχει ή υπήρξε και κάθε Κομμουνιστικού Κόμματος. Ωστόσο δεν είναι δυνατό να ονομάζουμε τους εαυτούς μας αντι-κομμουνιστές, δεδομένου ότι συνήθως αυτό σημαίνει έγκριση του δυτικού ιμπεριαλισμού, την (στα καλύτερά της) περιορισμένη του Δημοκρατία και την κυβέρνηση του από μια μειοψηφική τάξη. Είμαστε

αντίθετοι σε αυτή την ταξική εξουσία, πολύ πιο έντονα από ό,τι ήταν τα κομμουνιστικά κόμματα. Αλλά συμφωνούμε με τους στόχους του Κροπότκιν και του Καρλ Μαρξ, για μια κοινωνία α-ταξική, α-κρατική, που διέπεται από την αρχή, «από τον καθένα σύμφωνα με τις δυνατότητές του, στον καθένα σύμφωνα με τις ανάγκες του.» Με αυτή την έννοια, είμαστε πραγματικά αυθεντικοί κομμουνιστές.

Η επικρατούσα τάση του ιστορικού αναρχισμού είναι ο αναρχικός κομμουνισμός. Μπορούμε και νομίζω, θα πρέπει να ταυτίσουμε την κομμουνιστική παράδοση στον αναρχισμό, που πηγαιίνει από τον Μπακούνιν (ως στόχο) στον Κροπότκιν (ως ονομασία), τον Μαλατέστα, την Goldman και σχεδόν όλους τους αναρχικούς της εποχής τους. Έχουν υπάρξει φατριαστικές διαμάχες μεταξύ εκείνων των αναρχικών που ονόμαζαν τους εαυτούς τους αναρχικούς κομμουνιστές και εκείνων που ονόμαζαν τους εαυτούς τους αναρχικούς συνδικαλιστές, αλλά δεν είχαν διαφορές επί της αρχής. Οι αναρχικοί κομμουνιστές φοβόντουσαν ότι οι αναρχικοί συνδικαλιστές θα ενσωμάτωναν τους εαυτούς τους στο συνδικαλιστικό κίνημα (αναρχικός «συνδικαλισμός»). οι δε αναρχικοί συνδικαλιστές φοβόντουσαν ότι οι κομμουνιστές θα υποτιμούσαν τον κεντρικό έλεγχο και τη σημασία των οργανωμένων εργαζομένων. Ωστόσο, οι αναρχικοί κομμουνιστές ως επί το πλείστον συμφώνησαν στην ανάγκη για αυτο-οργάνωση της εργατικής τάξης, ιδιαίτερα στην ανάγκη για συνδικάτα, ενώ οι αναρχικοί συνδικαλιστές μοιράζονταν τον ίδιο στόχο με τους κομμουνιστές, δηλαδή αυτόν του ελευθεριακού κομμουνισμού.

Η σύγχρονη συμφωνία μας με το ιστορικό στόχο της αναρχικής κομμουνιστικής εργατικής τάξης σίγουρα θα έπρεπε να αναφέρεται στα φυλλάδιά μας και τα προγράμματα μας. Αλλά θα έπρεπε να δηλώνεται η διαπίστωση αυτή σε πιο περίοπτη θέση, στα φυλλάδιά μας και στα ονόματα των οργανώσεών μας;

Η απάντησή μου είναι: εξαρτάται. Σε ορισμένες χώρες, ο κομμουνισμός έχει μια θετική χροιά μεταξύ των πιο μαχητικών εργαζομένων. Αυτό οφείλεται κυρίως στην ιστορική αυτοθυσία και τον αγώνα της βάσης των Κομμουνιστικών Κομμάτων, παρόλες τις αδυναμίες τους. Προφανώς μια τέτοια περίπτωση, για παράδειγμα, είναι στη Νότια Αφρική, όπου συν-στοχαστές μας σχημάτισαν το Αναρχικό Κομμουνιστικό Μέτωπο Zabalaza.

Αλλά σε άλλες χώρες, ο κομμουνισμός έχει μια πολύ αρνητική χροιά. Αυτό δεν είναι μόνο αποτέλεσμα εξαιτίας της αρνητικής αστικής προπαγάνδας, αλλά και αποτέλεσμα της αναγνώρισης 75 χρόνων ολοκληρωτισμού της Σοβιετικής Ένωσης. Το καθεστώς αυτό ονόμαζε εαυτό ως Κομμουνιστικό, όπως έκανε και με τις μαριονέτες και μιμητές του στην Ανατολική Ευρώπη, την Κίνα, κλπ. Σε άλλες χώρες, οι κομμουνιστές ήταν πολύ γνωστοί για την δουλική λατρεία τους για την ΕΣΣΔ, για την αδέξια κυριαρχία τους επί των οπαδών τους και για τον ρεφορμισμό τους. Για αυτούς τους λόγους, νομίζω, ότι η Αναρχική Κομμουνιστική Ομοσπονδία του Ηνωμένου Βασιλείου άλλαξε την ονομασία της σε Αναρχική Ομοσπονδία. Το Ιρλανδικό Κίνημα Αλληλεγγύης Εργαζομένων προφανώς δεν περιλαμβάνει το κομμουνιστικό στο όνομά του. Αφήνοντας εκτός τον κομμουνισμό από την ονομασία μας δεν σημαίνει απαραίτητα ότι εγκαταλείπουμε την κομμουνιστική παράδοση.

Πιστεύω ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες εμπίπτουν στη δεύτερη κατηγορία. Το να βάζουμε τον κομμουνισμό στην ονομασία μας, δημιουργεί περριττά εμπόδια μεταξύ ημών και των περισσότερων εργαζομένων στις ΗΠΑ. Το καθιστά πιο δύσκολο να διαχωρίσουμε τους

εαυτούς μας από κρατικιστικές τάσεις, οι οποίες επίσης αυτοαποκαλούνται κομμουνιστικές. Έτσι, συστήνω ενάντια σε αυτό, ειδικά αν ποτέ σχηματίσουμε μια Βορειοαμερικανική Ομοσπονδία.

Ο «Κοινωνικός αναρχισμός» χρησιμοποιείται συνήθως μεταξύ των αναρχικών για να ξεχωρίζουμε από ατομικιστές και «φιλελεύθερους» υποστηρικτές του καπιταλισμού. Προτιμώ τον όρο «σοσιαλιστής αναρχικός.» Σύμφωνα και με τον Μαλατέστα, «... ανέκαθεν αποκαλούσαμε τους εαυτούς μας σοσιαλιστές αναρχικούς» (σ. 143). Ο σοσιαλιστής είναι ένας πιο αόριστος όρος από τον κομμουνιστή. Σε μερικούς θυμίζει ρεφορμισμό, λόγω του ότι χρησιμοποιείται ευρέως από τους σοσιαλδημοκράτες («δημοκρατικοί σοσιαλιστές»), καθώς και από τους Κομμουνιστές. Αλλά τουλάχιστον δεν συνεπάγεται με ολοκληρωτική μαζική δολοφονία, η οποία είναι το πραγματικό πρόβλημα. Οι Τροτσκιστές αποκαλούσαν τους εαυτούς τους «επαναστατικούς σοσιαλιστές» για να διακρίνουν τους εαυτούς τους από τους Σταλινιστές, όπως επίσης και μη-Τροτσκιστές έχουν χρησιμοποιήσει την ονομασία του επαναστατικού σοσιαλισμού. Για γενιές επίσης, το «ελευθεριακός σοσιαλιστής» ήταν συνώνυμο του «αναρχικός».

Η προτίμησή μου για τα «σοσιαλιστής αναρχικός» και «ελευθεριακός σοσιαλιστής» αντί του «αναρχικός κομμουνιστής» είναι προσωπική μου άποψη, η οποία μπορεί να είναι μια μειονοτική άποψη μεταξύ των αναρχικών κομμουνιστών στις Η.Π.Α. Σε κάθε περίπτωση, δεν είναι θέμα αρχής. Δεν είναι η ονομασία, αλλά το περιεχόμενο που έχει μεγαλύτερη σημασία.

* * * * *

Αναφορές-παραπομπές

Bakunin, Michael (1980). Bakunin on anarchism. (Sam Dolgoff, ed.). Montreal: Black Rose Books.

Buber, Martin (1958). Paths in utopia. Boston: Beacon Hill/Macmillan Kropotkin, Peter (1975). The essential Kropotkin. (E. Capouya & K. Tomkins, eds.). NY: Liveright. Leier, Mark (2006). Bakunin; A biography. NY: Thomas Dunne Books/St. Martin's Press.

Marx, Karl (1961). Economic and philosophical manuscripts. In Eric Fromm, Marx's concept of man. NY: Frederick Ungar.

Marx, Karl (1974). The First International and after; Political writings, vol. III. (David Fernbach, ed.). NY: Vintage Books/Random House.

*** Το άρθρο αυτό του Wayne Price δημοσιεύτηκε στο www.anarkismo.net στις 29 Νοέμβρη 2007.**